

Marsai Viktor¹: Rejtő nyomában – magyar szerepvállalás a Task Force Takubában

Vezetői összefoglaló

- A Száhel mára Földünk egyik legakutabb válságócává vált, amely több csatornán keresztül is (irregularis migráció, radikális csoportok előretérése) hatással van Európa és benne Magyarország biztonságára.
- A Mali és Niger területén működő Task Force Takubában való magyar szerepvállalás jól illeszkedik az elmúlt évek magyar biztonság- és védelempolitikájába, amely egyre inkább európai keretrendszerben, a válságok kiindulási pontján kívánja kezelni a konfliktusokat, és csökkenteni azok negatív hatásait Európa számára.
- Az afganisztáni szerepvállalás lezárultával megszűnt az a külső műveleti szerepvállalás, ahol a Magyar Honvédség valós és „forró” körülmények között, de még elfogadható kockázatok mellett tesztelheti képességeit és szerezhethet értékes tapasztalatot az új harceljárásokról, az új felszerelésről, illetve az új műveleti környezetről. Erre a Takuba kiváló lehetőséget biztosít.
- A mali konfliktus jelentős átalakuláson ment keresztül az elmúlt években, és a dzsihádisták mellett erősödött annak regionalizációja és a válság etnikai dimenziója.
- Az, hogy Franciaország 2000 fővel csökkenti szerepvállalását a Száhelben, az átalakuló koncepció ellenére hordoz magában kockázatokat. A Takubában való szerepvállalás legnagyobb rizikója azonban nem műveleti, hanem politikai: nevezetesen, hogy a bamakói elit számára gyakran másodlagosnak tűnik a dzsihádisták elleni küzdelem. Nagyon sok a bizonytalanság a 2022 februárra tervezett mali választások körül, és nem zárható ki, hogy a legrosszabb, erőszakos forgatókönyv érvényesül.

2021. szeptember 28-án Németh Sziárd, a Honvédelmi Minisztérium parlamenti államtitkára, miniszterhelyettes a parlamentben tartott expozéjában arra kérte az Országgyűlést, hogy támogassa a kormány döntését, amelynek értelmében a Magyar Honvédség Afganisztán után újabb harcoló műveletben venne részt a Maliban tevékenykedő, a francia Operation Barkhane fennhatósága alatt működő Task Force Takuba keretében.² Miután november 9-én az Országgyűlés jóváhagyta a kérést,³ a történelmi döntéssel hazánk először küld kontingensnyi erőt egy Afrikában zajló „forró” konfliktus kezelésére. Az elemzés a magyar szerepvállalás kereteivel, a Takubával, illetve a mali biztonsági környezettel, valamint annak fő trendjeivel foglalkozik.

Amit a magyar szerepvállalásról eddig tudhatunk

Az, hogy hazánk fokozni kívánja afrikai szerepvállalását, az elmúlt években folyamatosan napirenden volt a folyosói háttérbeszélgetéseken és szakértői megbeszéléseken. Ennek egyik kiváltó oka a 2015-ben tetőző migrációs válság volt, amely ismét világosan bizonyította, hogy Magyarország biztonságának védelme nem az országhatároknál kezdődik, és hogy a Közel-Kelet és Dél-Ázsia mellett Afrika is egyre fontosabb szerepet játszik az illegális/irregularis migrációs folyamatokban. A Magyar Honvédség különféle szövetséges missziókban azonban már korábban is jelent volt a kontinensen, sőt Maliban is: hazánk az elsők között csatlakozott az EUTM Mali kiképzőmisszióhoz 2013-ban, és azt követően

¹ Dr. habil. Marsai Viktor a Migrációkutató Intézet kutatási igazgatója, az NKE ÁNTK egyetemi docense és az NKE EJKK SVKI külső munkatársa.

² Kilencedik nemzetként csatlakozna Magyarország az afrikai katonai koalícióhoz, [online], 2021.09.28. Forrás: honvedelem.hu [2021.10.27.]

³ Az Országgyűlés 30/2021. (XI. 9.) OGY határozata a Takuba alkalmi harci kötelékben történő magyar katonai szerepvállalásról, [online], 2021.11.10. Forrás: Magyar Közöny, 2021/202, 9266. [2021.11.12.]

folyamatosan képviseltette magát a műveletben 3-10 fő közötti létszámmal,⁴ 2020-tól pedig 25 főnyi – váltásidőben 50 főnyi – maximális létszámmal.⁵ A magyar katonák különféle beosztásokat töltöttek és töltenek be az EUTM Maliban a törzsfeladatok ellátásától kezdve a kiképzésen át a logisztikáig.⁶

Arról, hogy hazánk bővíteni fogja tevékenységét az országban, először Szijjártó Péter külgazdasági és külügyminiszter 2021. március 18-i Facebook-üzenetéből lehetett következtetni. A külügyminiszter marokkói kollégájával történt telefonos egyeztetést követően jelentette be, hogy Magyarország az illegális bevándorlás és a terrorizmus megfékezése érdekében háromszorosára növeli a Száhel térségében operáló erőinek a létszámát.⁷ A bejelentés némi zavart keltett a szakértők körében, hiszen Szijjártó európai uniós műveletekről beszélt, miközben a térségben működő három EU-misszió közül (EUTM Mali, EUCAP Sahel Mali, EUCAP Sahel Niger) egyik sem rendelkezett a fentebbi feladatok (értsd: terrorista-ellenes műveletek) elvégzéséhez szükséges, annak végrehajtását lehetővé tevő mandátummal. Így már ekkor sejthető volt, hogy a külgazdasági és külügyminiszter vélhetően a Task Force Takuba többnemzeti harccsoportra gondolt, amelynek feladatai viszont ebbe a kategóriába tartoztak.

A dolog tisztázására fél évvel később, 2021. szeptember 10-én került sor, amikor Szijjártó Budapesten fogadta francia kollégáját, Jean-Yves Le Driant. A közös sajtótájékoztatón a külgazdasági és külügyminiszter elmondta: *„Magyarország kész az eddiginél nagyobb szerepet vállalni az afrikai biztonság megteremtésében, a terrorfenyegetés mérséklése ugyanis csökkentené a migrációs nyomást is.”*⁸ A tárcavezető arról beszélt, hogy a Maliban szolgáló magyar katonák létszámát a négyszeresére fogják emelni (20-ról 80-ra), és ekkor már egyértelműen a Task Force Takubában történő részvételről nyilatkozott.⁹

Németh Szilárd két héttel későbbi bejelentése kapcsán újabb részletek derültek ki a tervezett szerepvállalásról. Ahogy az államtitkár a parlamentben fogalmazott: *„a külföldi missziókban való részvétel egyrészt egy páratlan lehetőség olyan műveleti tapasztalatok megszerzésére, amelyek a Magyar Honvédség kiképzés-felkészítési és alkalmazási rendszerébe beépítve annak komplex alkalmazhatóságát, a környezeti kihívásokra adandó dinamikus válaszlehetőségek kidolgozását, a döntéshozatali és műveleti vezetési rendszer valós helyzetben való gyakorlását biztosítja. Másrészt, a szövetséges vagy egyéb vállalatokból adódó kötelezettségvállalásaink a kollektív biztonság érdekében ezt megkövetelik.”*¹⁰ Mindez illeszkedett hazánk 2020-ban elfogadott Nemzeti Biztonsági Stratégiájának koncepciójába, amelynek értelmében Magyarországnak felelősséget kell vállalnia Európa biztonságának szavatolásában, így az EU-t és a NATO-t körülvevő térségek stabilitásának megteremtésében, a terrorizmus és az illegális/irreguláris migráció elleni küzdelemben. Az, hogy hazánk – Franciaország, Belgium, Csehország, Észtország, Hollandia, Olaszország, Portugália és Svédország után – a kilencedik országgént csatlakozott a Takubához, Németh felszólalása szerint illeszkedett a kormányzat azon filozófiájába, amelynek értelmében a konfliktusokat és problémákat helyben kell megoldani, és nem azokat kell Európába exportálni. A Száhel térség komplex válsággóca (túlnépesedés, klímaváltozás, etnikai ellentétek, erőforrás-konfliktusok, szélsőséges csoportok előretörése) pedig mintegy „adta magát” a magyar szerepvállaláshoz, annál is inkább, mert annak következményei valóban hatással vannak Európa biztonságára.

A konkrétumok terén a miniszterhelyettes arról beszélt, hogy 2022 első negyedévében egy legfeljebb 80 fős kontingens kitelepítését tervezik a műveleti területre, amit 2021 utolsó negyedévében egy 20 fős előkészítő elem érkezése előz meg. A magyar katonák négyhónapos rotációs ciklusban működnek Maliban, igazodva a Takuba műveleti feladataihoz és az elérhető stratégiai szállítási kapacitásokhoz. A ma-

⁴ Lásd: Besenyő János: Az Európai Unió kiképző művelete Maliban és a magyar szerepvállalás. *Honvédségi Szemle*, 2013/5. 68-76.; Szász Márton: *A Magyar Honvédség részvétele az Európai Unió által vezetett kiképzőmisszióban Maliban*. *Honvédségi Szemle*, 2019/6, 53-71. Forrás: *Honvédségi Szemle* [2021.10.27.]

⁵ A Kormány 1214/2020. (V. 13.) Korm. határozata az Európai Unió Mali Kiképző Misszióban („EUTM Mali”) történő további magyar katonai szerepvállalásról, [online], 2020.05.13. Forrás: *Magyar Közlöny* [2021.10.27.]

⁶ Szász: *A Magyar Honvédség részvétele az Európai Unió által vezetett kiképzőmisszióban Maliban*, 66-68.

⁷ Szijjártó: *Magyarország megháromszorozza erejét a Száhel-övezeti hadműveletekben*, [online], 2021.03.18. Forrás: Mandiner [2021.10.27.]

⁸ *Afrikai misszióra készül Magyarország Franciaországgal közösen a terror megfékezésére*, [online], 2021.09.10. Forrás: Mandiner.hu [2021.10.29.]

⁹ Uo.

¹⁰ *Kilencedik nemzetként csatlakozna Magyarország az afrikai katonai koalícióhoz*, i.m.

gyar csapatok a mali fegyveres erők (*Forces Armées Maliennes* – FAMA) kijelölt alakulatának mentorálásában, felkészítésében és bevetéseken való kísérésében vesznek majd részt.¹¹ Benkő Tibor honvédelmi miniszter az Országgyűlés nemzetbiztonsági bizottsága októberi ülésének nyílt részén elmondta, hogy hazánk 12 katonát küld Maliba az ottani helyzet feltérképezésére és felderítésére, konkrét részleteket azonban csak zárt ajtók mögött osztott meg a bizottság tagjaival.¹² Október végén, az EU és az Afrikai Unió külügyminisztereinek kigali találkozója kapcsán Szijjártó Péter ismét megerősítette, hogy hazánk 62 katonával támogatja majd a Task Force Takuba működését.¹³ A november 9-i országgyűlési határozat aztán ismét 80 (váltás esetén 160) főben határozta meg a szerepvállalás méretét, beleértve a szükséges technikai felszerelést is, 2023. december 31-ig terjedő időkerettel.¹⁴

A Task Force Takuba

A francia haderő 2013 óta vesz részt harcoló műveletekben Maliban, és az azóta eltelt időszak jelentősen próbára tette Párizs képességeit. Bár a későbbiekben erről részletesen szólunk majd, megállapíthatjuk, hogy a francia szerepvállalás csupán legfontosabb stratégiai célját érte el: nevezetesen, hogy Bamakó ne kerüljön a szélsőséges csoportok ellenőrzése alá. A 2012 óta tartó felkelés felszámolása, sőt feltartóztatása azonban kudarcot vallott. Komoly problémát jelentett a válság regionalizálódása, amely már 2012-ben megfigyelhető volt (ne feledjük, hogy a mali felkelést zömében Líbiából hazatérő tuareg klánok robbantották ki), 2017-re azonban minden korábbi feltételezésnél intenzívebb szintet ért el, és a különféle dzsihádisták csoportok Burkina Fasóra és Nigerre is kiterjesztették műveleteiket. Ráadásul erősödött a konfliktus etnikai jellege is (tuaregek egymás ellen, tuaregek a fulánik, bambarák és szonghajok ellen, fulánik a dogonok és bambarák ellen stb.)¹⁵, ami tovább bonyolította a helyzetet.

Ilyen körülmények között Párizs számára meghatározó kérdés volt, hogy amennyire csak lehet, tehermentesítse saját erőit, és olyan partnereket vonjon be a szélsőségesek elleni fegyveres küzdelembe, akik hatékonyan fel tudják venni a harcot a dzsihádistákkal. Az első választás ezért a 2014-ben alakult G5 Sahel koalíció államaira, Mauritániára, Malira, Burkina Fasóra, Nigerre és Csádra esett. Párizs és a G5 Sahel államai világosan látták, hogy a mali válság a Száhel porózus határai és az országokon átnyúló népcsoportok, illetve csempészútvonalak miatt gyorsan átterjedhet a szomszédokra is, ezért igyekeztek ennek elejét venni. Nem véletlen tehát, hogy szintén ebben az évben vette kezdetét a mali szerepvállalást követően immár az egész térségre kiterjedő francia művelet, az Operation Barkhane is.¹⁶ A kezdetben 3 000, majd 2020 nyarára 5 100 fős létszámot elérő Barkhane egyértelműen terror-ellenes céllal jött létre, és nem forgácsolta szét a mandátumát – és erőforrásait – más célokra. Annál is kevésbé, mert a francia szerepvállalás egyfajta nemzetközi munkamegosztás részeként fókuszált a „kemény” katonai feladatokra, miközben a Maliban működő ENSZ misszió, a MINUSMA vagy a régióban tevékenykedő három EU-művelet koncentrált a „puhább” feladatokra (kiképzés, tanácsadás, humanitárius tevékenységek biztosítása, a mali kormányzat és lakosság védelme, a választások és a politikai átmenet támogatása, az emberi jogok védelme stb.), amelyek között a közvetlen terror- (és felkelő-) ellenes műveletek nem kaptak helyet.¹⁷

Franciaország azonban nemcsak elvi, hanem gyakorlati támogatást is várt a G5 Saheltől. Bár ezek katonákat küldtek a MINUSMA-ba, Párizs a dzsihádisták elleni bevetésüket szorgalmazta. A francia erőfeszítéseket azonban csak 2017 nyarán koronázta siker, amikor az ENSZ BT felhatalmazást adott a régió államainak a G5 Sahel Force létrehozására. A koncepció szerint a felállítandó, hét zászlóaljából álló 5 000 fős gyorsreagálású dandár segítette volna a Barkhane műveleteit, és a „local ownership”¹⁸ jegyében járult

¹¹ Uo.

¹² Benkő Tibor elmondta, mit csinál 12 magyar katona Maliban, [online], 2021.10.14. Forrás: Infostart [2021.10.29.]

¹³ Szijjártó: 62 magyar katonát küld a kormány Maliba, [online], 2021.10.26. Forrás: hvg.hu [2021.10.29.]

¹⁴ A Kormány 1214/2020. (V. 13.) Korm. határozata az Európai Unió Mali Kiképző Misszióban („EUTM Mali”) történő további magyar katonai szerepvállalásról, i.m.

¹⁵ France has started withdrawing its troops from Mali: what is it leaving behind?, [online], 2021.10.25. Forrás: The Conversation [2021.11.12.]

¹⁶ Operation Barkhane: A Show of Force and Political Games in the Sahel-Sahara, [online], 2014.09.04. Forrás: Globalobservatory [2021.11.03.]

¹⁷ MINUSMA – Mandate, [online], 2021 Forrás: un.org [2021.11.03.]

¹⁸ Vagyis, hogy a száheliek járuljanak hozzá a száheli problémák megoldásához.

volna hozzá a szélsőségesek elleni harchoz.¹⁹ Ez fontos szimbolikus jelentőséggel is bírt, hiszen Párizs afrikai szerepvállalásai kapcsán rendszeresen merül fel a neokolonializmus vádja, amelynek élét a francia vezetés mindenképpen csökkenteni szeretne volna.

Mivel írásunknak nem tárgya, itt nem elemezzük részletesen a G5 Sahel Force sikertelenségének okát, néhány tényezőt azonban mindenképp meg kell említenünk. Az első pénzügyi természetű: az ígéretet ellenére ugyanis a dandár nem kapta meg a megígért pénzügyi támogatásokat. Ennek előteremtésére, illetve a Száhel mélyebb társadalmi és gazdasági kihívásainak a kezelésére ugyan a G5 Sahel Force-szal párhuzamosan Franciaország, Németország és az Európai Unió létrehozta a Száhel Szövetséget, amelyhez azóta 25 partner csatlakozott,²⁰ de a megfelelő pénzügyi források így is csak lassan csörgedeztek a közös kasszába. Ráadásul több partner sem lelkesedett a katonai komponens támogatásáért, és csak fejlesztési célokra volt hajlandó forrásokat áldozni.

A második problémát a terv irreális célkitűzései okozták. A részes országoknak ugyanis nem állt a rendelkezésére ehhez szükséges képesség, azt a semmiből kellett előteremteni úgy, hogy közben három ország – Mali, Burkina Faso és Niger – már maga is hadban állt a felkelőkkel. Így a felajánlott erők valójában nem voltak újak: csak a már harcoló csapatokat címkézték át. Ráadásul a Liptako-Gourma²¹ régió 370 000 négyzetkilométernyi kiterjedése azt is jelezte, hogy a G5 Sahel erői csak akkor működhetnek hatékonyan, ha megfelelő minőségű és mennyiségű szállítóképességgel (motorkerékpárok, gépjárművek, helikopterek) látják el őket, amire kevés esély mutatkozott. Súlyos hiányosságokat mutatott az alakulatok felkészültsége is: a Burkina Fasó-i hadsereg például korábban még nem vett részt harcoló műveletekben, még kevésbé terrorista- és felkelőellenes missziókban.²² Mindezek miatt 2019 végére világosan látszott, hogy a G5 Sahel erői csak hosszús felkészítés és kiképzés után lesznek képesek olyan műveleti tempóra, amit a franciák elvárnak tőlük. Ez még akkor is igaz, ha az európai nagyhatalom 2020 januárjában újabb formációban igyekezett erősíteni együttműködését a G5 Sahellel.

A pau-i csúcstalálkozón bejelentett, négypilléres²³ „Koalíció a Száhelért” igyekezett mélyíteni a koordinációt a Barkhane, illetve a G5 Sahel erői között, és túllépve a terrorellenes műveleteken már konkrét képességfejlesztési elemeket is tartalmazott.²⁴ Az együttműködés mélyítésének leglátványosabb eleme egy új, közös műveleti parancsnokság létrehozása volt a Barkhane és a G5 Sahel számára, illetve, hogy a műveletek elsődleges célpontjává az ún. „Iszlám Állam” helyi csoportjait (Iszlám Állam Nagy-Szaharai Tartománya, *Islamic State in Greater Sahara* – ISGS) jelölték meg.²⁵ (Ennek jelentőségéről a későbbiekben még szólunk.) Mindezek gyakorlati eredményeinek felmutatásához azonban időre volt szükség. Így Párizsnak újabb alternatívák után kellett néznie, hogy csökkentse terhelését. Ennek manifesztációja lett a Task Force Takuba.

Arról, hogy a Barkhane tevékenységét egy annak alárendeltségébe tartozó, többnemzeti különleges műveleti erővel egészítik ki, először 2019 októberében jelentek meg hírek, majd november elején a francia védelmi minisztérium meg is nevezte az új, Takubára keresztelt missziót.²⁶ A beszámoló értemében Párizs ismét elővette korábban is dédelgetett ötletét, hogy a tehermegosztás jegyében más európai országok is kapcsolódjanak be a száheli „kemény” műveletekbe annak érdekében, hogy csökkentsék a regionális instabilitást és ezáltal az Európára nehezedő illegális migrációt, valamint terrorfenyegetettséget. Erre sor került már korábban is – például Észtország 2018 óta küldött katonákat a Barkhane-ba, az Egyesült Királyság pedig helikopterekkel támogatta a műveletet –,²⁷ de Franciaország láthatóan kompaktabb kereteket szeretett volna szabni a szerepvállalás számára. A Takuba fő feladatát a tervezők a partnererőkkel –

¹⁹ [French military to work with G5 Sahel troops](#), [online], 2017.06.29. Forrás: RFI [2021.11.03.]

²⁰ [G5 Sahel Joint Force and the Sahel Alliance](#), [online], 2020.05. Forrás: diplomatie.gouv.fr [2021.11.03.]

²¹ A mali-nigeri-burkina fasói hármashatár körzete, amely a felkelés központja.

²² [The Social Roots of Jihadist Violence in Burkina Faso's North](#), [online], 2017.10.12. Forrás: International Crisis Group [2021.11.03.] 13.

²³ 1. A terrorizmus elleni küzdelem; 2. a G5 Sahel erőinek képességfejlesztése; 3. az állami közigazgatás visszatérése a felkelések sújtotta térségekbe; 4. fejlesztési támogatás.

²⁴ [Sahel Coalition](#), [online], 2020. Forrás: coalition-sahel.org [2021.11.03.]

²⁵ [Sahel Coalition: G5 and France agree new joint command, will prioritize fight against Islamic State](#), [online], 2020.01.14. Forrás: The Defencepost [2021.11.03.]

²⁶ [Estonia special forces to join France-led Takuba mission in Mali, defense ministry says](#), [online], 2019.11.17. Forrás: The Defencepost [2021.11.03.]

²⁷ Uo.

kezdetben a FAMÁ-val – való, más hadszíntereken – Afganisztánban, Irakban, Szíriában, Szomáliában – már alkalmazott „train, advise, assist, accompany” (kiképzés, tanácsadás, támogatás, kísérés) rendszerben képzelték el. Vagyis túllépve az „egyszerű” kiképzési feladatokon, ami után a FAMa tagjai saját parancsokságuk és logisztikai támogatásuk alatt, önállóan mennek (vagy nem) műveletbe, a Takuba koncepciója arra épített, hogy a könnyűlövész/különleges műveleti kiképzésen átesett mali alakulatok az őket kiképző és felkészítő erők mentorálásával és támogatásával kerülnek bevetésre.²⁸ Így bár ez elméletileg nem jelent közvetlen harci bevetést a résztvevő nemzetközi erőknek, a kíséresi és támogatási feladat gyakorlati végrehajtása során – ahogy ezt más esetekben is láthatjuk – lényegében elkerülhetetlen a harcérintkezés az ellenséggel. Annál is inkább, mert az egyes résztvevő erők feladatai esetenként túlnyúlhatnak a meghatározott szerepkörön: a 150 fős, három UH-60-as Blackhawk helikopterrel telepített svéd erők például a sajtóhírek szerint egyáltalán nem a fent bemutatott szerepkörre érkeztek, hanem gyorsreagálású erőként (*quick reaction force* – QRF) szándékoztak támogatni a Takubát.²⁹ Sőt, a művelet parancsnoka által 2021 nyarán adott interjú azt is egyértelművé tette, hogy például a svéd erőkkel nem csupán reagáló erőként számolnak, hanem mobilitásukat kihasználva ezen túlnyúló, előre megtervezett támadó műveletekben is számítanak rájuk.³⁰

A tervek szerint a Takuba 2020 második felére érte volna el kezdeti műveleti képességét. Bár nem tudjuk, hogy a franciák milyen létszámban gondolkodtak a kezdet kezdetén, a jelenlegi felajánlások egy 600 fő körüli nemzetközi kontingens létrehozására engednek következtetni. Meg kell jegyeznünk, hogy a felajánlások jóval lassabb ütemben érkeztek meg Párizsba, mint ahogy azt a franciák remélték. A gyors észt reakciók után 2020 januárjában még csak Belgium és Csehország jelezte, hogy részt venne a műveletben, míg Finnország, Svédország és Norvégia még mindig csak annak eshetőségét vizsgálta, Németország és az Egyesült Államok pedig egyértelműen elutasította a csatlakozást.³¹ Bár 2020 tavasza és nyara során több ország is bejelentette csatlakozását a misszióhoz, az így is csak 2020 novemberében érte el kezdeti műveleti képességét.³² Ráadásul a felajánlások közül több a mai napig nem érkezett meg. Más sajtóinformációk szerint a 2020 júliusi, Niger területén az ISGS erőit célzó Solstice műveletben már részt vettek a Takuba francia és észt alakulatai 300 fővel, amelynek során 6 terroristát likvidáltak.³³

A Takuba alapvetően Task Group-okból (TG) épül fel. A művelet parancsnoksága Ménakában működik, és jelenleg ez a legtöbb komponens bázisa is, beleértve az egészségügyi támogatást és a svéd QRF-et (vagy a Takubán belüli számozása alapján TG 3-t) is, illetve *force protection*³⁴ elemeket. Itt kapott helyett a cseh-francia összetételű TG 2 is. A másik támaszpont Gaóban található, amely az észt-francia TG 1-nek ad otthont. Jelenleg további két TG felállítása zajlik – valószínűleg ebben kapnak majd helyet a magyar katonák.³⁵

A Takuba harccsoportjai a FAMa könnyű lövész/különleges műveleti alakulatainak, az úgynevezett ULRI-knek (*Unité Légère de Reconnaissance et d'Intervention*) a kiképzésében, támogatásában és kísérésében vesznek részt. Az ULRI-konceptiót 2020 nyarán léptették életbe a szövetséges erők, amelynek lényege abban áll, hogy a FAMa már meglévő egységeit képezik ki a sivatagi hadviselésnek jobban megfelelő, mobil könnyűlövész-alakulatokká. A háromhetes felkészítés során a csapatokat ellátják könnyű teherjárókkal és motorkerékpárokkal. A hangsúly a gyorsaságon és a karbantarthatóságon, nem pedig a páncélvédettségen van. Ennek fő oka, hogy a FAMa nem rendelkezik légi képességekkel, így alakulatai

²⁸ Uo.

²⁹ [Elite European Anti-Jihadist Task Force Takuba Takes First Steps in Sahel](#), [online], 2020.11.05. Forrás: The Defensepost [2021.11.03.]

³⁰ [Dans les coulisses de la task force Takuba \(Lt-Col. François\)](#), [online], 2021.07.14. Forrás: bruxelles2.eu [2021.11.05.]

³¹ [Sahel: France to further strengthen Barkhane, Takuba 'fully operational by autumn'](#), [online], 2020.01.22. Forrás: The Defensepost [2021.11.03.]

³² [Elite European Anti-Jihadist Task Force Takuba Takes First Steps in Sahel](#), [online], 2020.11.05. Forrás: The Defensepost [2021.11.03.]

³³ [Opération Solstice contre l'EIGS. Takuba entame sa coopération avec les Nigériens](#), [online], 2021.07.06. Forrás: bruxelles2.eu [2021.11.05.]

³⁴ A telepített erők és infrastruktúra védelméért felelős alakulatok.

³⁵ [Task-force Takuba : les Européens sont là. Ils ont pris conscience du danger au Sahel \(Florence Parly\)](#), [online], 2021.07.05. Forrás: bruxelles2.eu [2021.11.05.]

alapvetően így tudják gyorsan elérni a műveleti területet.³⁶ Ugyanakkor az ULRI-konceptió a franciák saját bevallása szerint is az ellenfelek taktikájának átvétele: ezeken keresztül a FAMA ugyanazokat a tényezőket tudja kihasználni, mint ellenfelei: a gyorsaságot és a váratlanságot. Az ULRI-k ugyanis akár 20 fős szakaszok formájában is képesek műveleteket indítani, elhárítva így a nagyobb egységek mozgatásával járó logisztikai és koordinációs nehézségeket. A koncepció másik nagyon fontos eleme a vegyes etnikai háttérű alakulatok létrehozása. A széttagolt és belső konfliktusoktól szabdalt országban ezek az alakulatok a nemzeti egység szimbólumaivá válhatnak, amikor az eltérő klánokhoz és törzsekhez tartozók válllvetve harcolhatnak egymással a dzsihádisták ellen. Ráadásul az ULRI-k állományába így nagyon sokan kerülnek be olyan tuareg, arab és fuláni csoportokból is, amelyek tagjai a JNIM (*Dzsama'at an-Naszrat al-Iszlám wal Muszlimín*) vagy az ISGS soraiban harcolnak, így jól ismerik azok gondolkodását, harceljárását és nyelvét. Ahogy egy francia kiképző fogalmazott: „Az ULRI-k? Úgy ismerik az ellenséget, mit saját magukat, úgy mozognak és beszélnek, mint ők.”³⁷ Nagyon fontos az is, hogy a FAMA egységeinek jelenléte növeli a művelet helyi elfogadottságát, illetve nagyban megkönnyíti a hírszerző és felderítő tevékenység elvégzését a helyi lakosság körében.³⁸

A 2021. novemberi helyzet szerint a Gao és Ménaka központokkal működő művelet állományába nagyjából 600 fő tartozik – a bizonytalanság a váltások, a minősített információk, a törvényi felhatalmazás és megtett ígérek, valamint a ténylegesen telepített létszám közti különbségekből fakad. Ennek értelmében Észország nagyjából 100 fővel vesz részt a műveletben, Svédország 150 fővel és az említett három helikopterrel, Csehország 60 fővel, Dánia 70 fővel, egy C-130J szállító repülőgéppel és két EH-101 Merlin szállító helikopterrel,³⁹ Románia 45 fővel,⁴⁰ Belgium, Görögország, Norvégia és Portugália pedig néhány fős, zömében a műveleti törzshöz tett hozzájárulással. Jelentős erővel járul hozzá a misszióhoz Olaszország. Róma 4 szállítóhelikoptert és 4 Augusta A129-es támadó helikoptert telepít Maliba egyszerre 150 katonával együtt. A Gaóban és Ménakában állomásozó erők elsősorban felderítési és MEDEVAC⁴¹ feladatokat látnak el a műveletben.⁴² Különösen utóbbi kulcsfontosságú ahhoz, hogy a Takuba nagyrészt a Barkhane-tól önállóan működhessen. Szeptember végén a litván védelmi miniszter is bejelentette, hogy országa csatlakozik a misszióhoz egy 20-30 fős kontingenssel és egy C-27J Spartan közepes szállítórepülőgéppel.⁴³ pedig 2021 novemberétől 2022 február végéig a Takuba parancsnokságát francia felkérésre Anders Löfberg svéd dandártábornok látja el.⁴⁴

A mali politikai és biztonsági helyzet fő jellemzői

Jelen keretek között nincs lehetőség a mali válság részletes bemutatására. Így néhány olyan elemre fogunk koncentrálni, amelyek bemutatása elengedhetetlen a konfliktus jobb megértéséhez.

1. Regionalizáció és etnicizálódás

A 2012-ben Észak-Maliban kitört, alapvetően tuareg és kisebb mértékben arab felkelésként indult konfliktus az elmúlt években földrajzilag jelentősen átalakult. Mindez azzal is járt, hogy olyan népcsoportok sodródtak bele a harcokba (például a fulánik, dogonok, bambarák, szonghajok), akik a kezdet kezdetén abban nem vettek részt. 2015-től kezdve fokozatosan megfigyelhető volt a fegyveres konfliktus délre tolódása,

³⁶ BARKHANE: Nouvelle formation d'unités légères de reconnaissance et d'intervention à Ménaka, [online], 2021.06.18. Forrás: defense.gouv.fr [2021.11.05.]

³⁷ BARKHANE: Partenariat avec les unités légères de reconnaissance et d'intervention malienne, [online], 2020.11.13. Forrás: defense.gouv.fr [2021.11.05.]

³⁸ Uo.

³⁹ Denmark parliament approves deployments to Barkhane and MINUSMA in the Sahel, [online], 2019.10.24. Forrás: The Defensepost [2021.11.05.]

⁴⁰ French defense minister thanks "Romanian friends" for engagement in Takuba operations, [online], 2021.06.18. Forrás: actmedia.eu [2021.11.05.]

⁴¹ Légi egészségügyi mentés.

⁴² Takuba. Les Italiens opérationnels à la fin de l'été. Avec une capacité reconnaissance et Medevac, [online], 2021.07.24. Forrás: bruxelles2.eu [2021.11.07.]

⁴³ Lithuania plans to deploy up to 323 troops in missions overseas, [online], 2021.10.19. Forrás: LRT.lt [2021.11.07.]

⁴⁴ Swedish senior position in Task Force Takuba, [online], 2021.09.16. Forrás: forsvarsmakten.se [2021.11.07.]

ami lángba borította a Belső-Niger-delta vidéket is. Ebben nagy szerepe volt annak, hogy az ország általában is militarizálódott, és a területen élő, zömében nomád fuláni csoportok úgy érezték, egyrészt fel kell fegyverezniük magukat a fenyegető tuareg és arab, részben pedig dzsihádisták nyomással szemben, másrészt így lehetőségük nyílt saját agendájukat érvényesíteni a földműves bambara és szongháj lakossággal szemben. Azt, hogy ez súlyos problémákat vetít majd előre, jelezte, hogy ezek a csoportok nem képviselték magukat a 2015-ben zajló algériai tárgyalásokon, és az általános békemegállapodásnak sem lettek részesei.⁴⁵ Nem véletlen, hogy a különféle dzsihádisták csoportok kihasználták a helyzetet, és sok esetben a marginalizált – vagy magukat annak tartó – csoportok védelmére keltek.⁴⁶ Ebből következik, hogy mára a dzsihádisták, különösen az ISGS fő toborzási célcsoportjaivá a fulánik váltak.⁴⁷

Mindez ugyanakkor nem csupán az országon belül, de annak határain kívül is éreztette hatását. A porózus határok mentén ugyanis nagyon könnyű volt – követve az etnikai vonalakat – Burkina Faso és Niger területére átvinni a felkelést.⁴⁸ Ráadásul a két nagy dzsihádisták ernyőszervezet, a JNIM és az ISGS közti viták miatt – amiről a későbbiekben lesz szó – az ISGS egyre inkább áttette működési területét Nigerbe és Burkina Fasóba, ahol erősebb kapcsolatot ápol a helyi közösségekkel. A fulánik mellett az ISGS regionalizálódását segítette az Idaksahak (Dawasahak, Dahoussahak) klán, amely a tuareg Iwellemedan kláncsoport – a hét nagy tuareg kláncsoport egyikének – alávetett vazallusaként működött évszázadokon keresztül Gao és Ménaka területén.⁴⁹ A fuláni és Idaksahak háttérnek köszönhető, hogy az ISGS ma már Nigerben követi el legpusztítóbb támadásait.

Ezek a tényezők a Takuba és a magyar szerepvállalás kapcsán azért is bírnak nagy jelentőséggel, mert – mint ahogy azt a Takuba első művelete kapcsán is láthattuk – könnyen előfordulhat, hogy a magyar katonáknak nem Mali, hanem Niger, esetleg Burkina Faso területén kell műveletet végrehajtaniuk. Nem véletlen, hogy az Országgyűlés 2021/202-es határozata nemcsak Malit, hanem Nigert is megnevezi a magyar szerepvállalás helyszínéül.⁵⁰

2. Felkelők, szervezett bűnözők vagy terroristák?

A száheli – és sok más – válság kapcsán nagyon óvatossá kell lennünk annak meghatározásában, hogy miről is szól az adott konfliktus, és miként definiáljuk az abban résztvevőket. Miközben a távoli Európából nagyon könnyű egyszerűen csak terroristákként, esetleg dzsihádistákként meghatározni a Száhelben harcoló csoportokat, ezek könnyen tévútra vihetik a külső megfigyelőt. Elsősorban pedig nem azért, mert *per definitionem* ezek a megállapítások nem lennének helyesek, hanem mert nagyon fontos, hogy mi a percepciója erről a helyi lakosságnak és csoportoknak. A korábbiakban már szoltunk arról, hogy a fuláni és Idaksahak csoportok a dzsihádistákban olyan patrónusokra leltek, akik megvédik őket a felsőbb kasztokhoz tartozó tuareg klánok évszázados elnyomásától, illetve a bamakói bambara elit kizsákmányolásától. Óriási hiba lenne tehát arra alapozni, hogy a helyi lakosok szerint az ISGS-hez tartozók automatikusan terroristák. Ugyanez mondható el a JNIM-hez csatlakozó erőkről. Sőt, meglehetősen képlékeny a kormányval elméletben kiegyező tuareg milíciák státusza is. Észak-Maliban ugyanis a legnagyobb bevételi forrás az illegális tevékenységekhez – kábítószer-, ember-, fegyvercsempészet – kötődik. Ezekről a termékektől, amelyek regionális szinten a becslések szerint csaknem 4 milliárd dollár bevételt termelnek, milliók megélhetése függ, és az egyes tuareg és arab klánok fő bevételi forrását jelentik.⁵¹ Nem véletlen, hogy a franciák sohasem tettek érdemi erőfeszítéseket arra, hogy felszámolják ezt a tevékenységet, hiszen minden potenciális szövetségest magukra haragítottak volna.⁵² Sőt, többször is előfordult, hogy ennek az

⁴⁵ [Central Mali: An Uprising in the Making?](#), [online], 2016.06.26. Forrás: International Crisis Group [2021.11.07.]

⁴⁶ Uo. 5-7.o.

⁴⁷ [Burkina Faso: Stopping the Spiral of Violence](#), [online], 2020.02.24. Forrás: International Crisis Group [2021.11.07.] 16.

⁴⁸ Uo.

⁴⁹ [Mapping armed groups in Mali and the Sahel](#), [online], 2019. Forrás: ecf.eu [2021.11.07.]

⁵⁰ A Kormány 1214/2020. (V. 13.) Korm. határozata az Európai Unió Mali Kiképző Missziójában („EUTM Mali”) történő további magyar katonai szerepvállalásról, i.m.

⁵¹ [The Central Sahel: A Perfect Sandstorm](#), [online], 2015.06.25. Forrás: International Crisis Group [2021.11.07.]

⁵² Uo.; [Drug Trafficking, Violence and Politics in Northern Mali](#), [online], 2018.12.13. Forrás: International Crisis Group [2021.11.07.]

ellenkezője történt, és a franciák azt vették észre, hogy szövetségeseik tanácsára – akik Párizssal akarták elintéztetni a piszkos munkát – dzsihádisták helyett drogcsempészeket likvidáltak.⁵³

Mindezek miatt a Takubában résztvevő erőknek nagyon kell arra figyelniük, hogy ne keveredjenek hasonló incidensbe egy olyan műveleti környezetben, ahol a túlélés és számos tevékenység – hírszerzés, közvetítés – záloga a helyi erők (legalábbis egy részének) támogató hozzáállása. Az európai erőknek arra kell koncentrálniuk, hogy csak és kizárólag jól definiálható terrorellenes műveletekben vegyenek részt, és elérjék, hogy mali szövetségeseik is ehhez tartsák magukat.

3. A JNIM–ISGS vetélkedés

A száheli konfliktus sajátos – és általában keveset tárgyalt dinamikája – a két dzsihádista szervezet közti vetélkedés. Ebben nagy szerepe van az etnikai ellentéteknek éppúgy, mint a személyes ellenérzéseknek. A JNIM ugyanis egyértelműen a „nemes” tuareg klánokhoz köthető ernyőszervezet annak az Ijad agh-Ghalinak a vezetésével, aki maga is a prominens Ifoghas klán egyik nagy alakja. Nem véletlen, hogy – valószínűleg a színtalpak mögötti egyezkedésnek köszönhetően – a tuaregek viszonylag szabad kezet kaptak Bamakótól és a franciáktól Észak-Maliban. Sőt, 2021 októberében a mali vallásügyi minisztérium szóvivője bejelentette, hogy felkérte az országban működő Legfőbb Iszlám Tanácsot, hogy kezdjen tárgyalásokat az al-Kádiához köthető csoportokkal.⁵⁴ Bár ezt a kormány később tagadta,⁵⁵ az, hogy zajlottak és zajlanak ilyen (ha nem is hivatalos) egyeztetések, nyílt titok. Ezek végső kimenetele kapcsán azonban érdemes óvatossá lennünk: az elmúlt kilenc évben számos hasonló kísérletre került sor, komolyabb áttörés nélkül. Emellett a JNIM tovább folytatta támadásait azokon a területeken (Észak- és Közép-Mali), amelyeket hagyományos műveleti területének tart, hogy demonstrálja befolyását.⁵⁶ Úgy tűnik azonban, hogy a tapogatózás arra jó, hogy mindkét fél a számára leginkább problémás szereplőre fókuszáljon: az „Iszlám Államra”.

Az elmúlt másfél évben a szövetségeseik látványosan fokozták műveleteiket az ISGS ellen, illetve jellemzően azokban a régiókban, ahol az „Iszlám Állam” szövetségesei működnek. Mindebben nagy szerepet játszik, hogy az ISGS-t sokan „idegen” szervezetnek tartják, amelyet kívülről importáltak a régióba, és amely ráadásul a helyiek szemében „alantasabb” csoportok – a fulánik és Idaksahak-ok – érdekeit szolgálja. A két dzsihádista szervezet között egyébként rendszeresen az összecsapások, amelyek eredményeképpen 2020 során egyes adatok szerint 140 (!) fegyveres összetűzésre került sor a két szervezet között, amelyben mintegy 600-an veszítették életüket.⁵⁷ Mindez áttételesen erősíti azt a feltételezést, hogy a JNIM bizonyos mértékben háttérbe húzódott, és egyelőre nem erőlteti a kormányerők és a szövetségeseik elleni támadásokat. Ugyanakkor ez a helyzet bármikor megváltozhat: másfél évvel ezelőtt például kifejezetten jó kapcsolat körvonalazódott a JNIM és az ISGS között, és kooperációra is sor került.⁵⁸ Az elmúlt időszak egyébként nagyon fontos eredménye volt francia részről, hogy sikerült likvidálniuk Adnan Abu Walid asz-Szahrávit,⁵⁹ az ISGS vezetőjét.

⁵³ [Drug Trafficking, Violence and Politics in Northern Mali](#), 1.

⁵⁴ [Mali asks Islamic High Council to dialogue with al-Qaida](#), [online], 2021.10.18. Forrás: Apnews [2021.11.12.]

⁵⁵ [Mali has not asked any group to negotiate with Islamist militants](#), [online], 2021.10.22. Forrás: Reuters [2021.11.12.]

⁵⁶ [East Africa Counterterrorism Operation North and West Africa Counterterrorism Operation](#), [online], 2020.12. Forrás: Defense.gov [2021.11.12.] 47.

⁵⁷ Lina Raafat: [The Schism of Jihadism in The Sahel –How Al-Qaeda and the Islamic State Are Battling for Legitimacy in the Sahelian Context](#), [online], 2021.10. Forrás: Mei.edu [2021.11.12.]; [France's forever war in the Sahel](#), [online], 2021.02.18. Forrás: The Economist [2021.11.12.]

⁵⁸ [East Africa Counterterrorism Operation North and West Africa Counterterrorism Operation](#), [online], 2020.12. Forrás: Defense.gov [2021.11.12.], 48.

⁵⁹ [Mali: How France 'neutralised' Abu Walid al-Sahrawi, the Islamic State's emir](#), [online], 2021.09.22. Forrás: The Afriareport [2021.11.12.]

4. A bamakói helyzet

Mali jelenlegi legnagyobb problémája nem az ország északi és középső területein zajló felkelés, hanem az ország elitjének megosztottsága. Az, hogy Bamakó kilenc hónapon belül két katonai puccs helyszínévé lehetett, jelzi, hogy a fővárosban tevékenykedő politikai csoportok fő agendája igencsak eltér a sokszor hangoztatott dzsihádistá-ellenes narratívától. Úgy tűnik, hogy a hadsereg – és jelenleg az ország – élén álló Asszimi Goita ezredes, illetve a vele szemben álló M5-RFP (*Mouvement du 5 juin / Rassemblement des Forces Patriotiques* – Június 5-e Mozgalom/Hazafias Erők Gyűlése) civil mozgalmat jobban érdekli, hogy ki kerül az elnöki székbe, mint hogy miként tudnak véget vetni az évek óta zajló polgárháborúnak. Az M5-RFP mögött széleskörű társadalmi támogatás áll – legalábbis a fővárosban és Dél-Maliban –, és nagy szerepük volt abban, hogy folyamatos demonstrációik hatására 2020 augusztusában a FAMA megpuccsolta a népszerűtlenné váló előző elnököt, Ibráhím Boubacar Keitát. Annál is inkább, mert az M5-RFP akkori vezetőjével, Mahmúd Dikóval kapcsolatban többször is felmerült, hogy a kelleténél szorosabb kapcsolatot ápol különféle szalafita csoportokkal, sőt Ijad agh-Ghalival, akit meg akart győzni a politikai viták békés megoldásáról.⁶⁰ Bár nincs tudomásunk arról, hogy Dikó támogatná a dzsihádistákat, a népszerű imám sokak szemében nem tudta lemosni magáról azt a gyanút, hogy fundamentalista iszlamista fordulatra készül Maliban. Annál kevésbé, mert több mint egy évtizeden keresztül vezette Mali legfontosabb vallási szervezetét, a korábban említett Legfőbb Iszlám Tanácsot,⁶¹ amely, mint láttuk, talán megbízást kapott az al-Káida csoportokkal való tárgyalásra. Nem véletlen, hogy egyes értelmezések szerint a hadsereg azért is hajtott végre államcsínyt, mert meg akarta akadályozni, hogy iszlamista hatalomátvétel történjen Maliban, és sokak szerint ez magyarázza azt is, hogy más afrikai puccsokhoz képest a külső szereplők reakciói viszonylag visszafogottak voltak.⁶²

Ugyanakkor világosan kell látnunk, hogy jelenleg zömében a ködben tapogatózunk, és nem látszanak világosan a különböző belpolitikai szereplők fő motivációi és szándékai.

Miért fontos mindez? Elsősorban azért, mert 2022 februárjában választásokat kellene tartani az országban. Márpedig az elmúlt másfél év eseményei, vagy épp a szudáni példa a hadsereg hatalmának bebetonozásáról, ahol két és fél éven belül szintén két puccsnak lehettünk a tanúi,⁶³ azt mutatják, hogy veszélyes precedensek teremtődtek a fegyveres erők túlterjeszkedésére a régióban. Ráadásul még valami alapvetően megváltozott: az, hogy mind Maliban, mind Szudánban elmúltak azok az idők, amikor a lakosság szó nélkül elfogadja az egyenruhások diktatúráját. Ez világosan látszott abban, hogy Asszimi Goitának a 2021. májusában alakult új kormányba is be kellett vonnia az M5-RFP-t, sőt nekik kellett adnia a miniszterelnöki pozíciót,⁶⁴ illetve, hogy Szudánban óriási tömegek vonultak az utcára a 2021. októberi puccs után.⁶⁵

Ugyanakkor továbbra sem szűnt meg Maliban az a dichotómia, hogy az M5-RFP számos politikusa, köztük a mozgalom új vezetője⁶⁶ és az átmeneti miniszterelnök, Choguel Maiga is a felkelőkkel folytatott politikai párbeszéd híve.⁶⁷ Ugyanakkor ez az opció nehezen elfogadható a hadsereg számára, amelynek alakulatai folyamatosan harcban állnak a szélsőségesekkel, és amelynek egy része szoros kapcsolatokat ápol a szekuláris bambara politikai csoportokkal. Mindezen ellentétek miatt a legtöbben aggodalommal tekintenek a 2022 februári választásokra, és attól tartanak, hogy a politikai viták akár fegyveres harccá is eszkalálódhatnak a fővárosban. Márpedig egy polgárháborúba süllyedő ország korlátozott lehetőséget és sok kockázatot hordoz az oda telepített külföldi erők számára.

⁶⁰ [Cessez-le-feu au nord du Mali: la lettre très commentée d'Iyad Ag Ghaly](#), [online], 2016.11.01. Forrás: RFI.fr [2021.11.12.]

⁶¹ [Mali : à l'école du wahhabisme](#), [online], 2013.12.23. Forrás: jenouafrique.com [2021.11.12.]

⁶² [Mali: Debate over Muslim leader Imam Dicko in political spotlight](#), [online], 2020.09.10. Forrás: AA.com.tr [2021.11.12.]; Interjú egy cseh szakértővel, Prága, 2021. szeptember.

⁶³ [Three people shot dead during huge protests against Sudan coup, doctors say](#), [online], 2021.10.31. Forrás: Reuters.com [2021.11.12.]

⁶⁴ [Assimi Goita: Mali military leader sworn in as interim president](#), [online], 2021.06.07. Forrás: Al-Jazeera [2021.11.12.]

⁶⁵ [Three people shot dead during huge protests against Sudan coup, doctors say](#), i.m.

⁶⁶ Dikó a 2020 augusztusi puccs után hivatalosan visszavonult a politikáról.

⁶⁷ [Assimi Goita: Mali military leader sworn in as interim president](#), i.m.

Nagyhatalmi érdekek – a belpolitika fogáságban?

A mali helyzet kapcsán ki kell emelnünk a változó francia hozzáállást a válsághoz. 2021. június elején Emmanuel Macron francia elnök ugyanis bejelentette, hogy 2022 elejére megszüntetik az Operation Barkhane-t, és a francia erők létszámát 5 100 főről 3 000 főre csökkentik egy új művelet keretében, amely a közvetlen harcoló feladatok helyett inkább a Takubához hasonló kiképzési-kísérési feladatokat fog ellátni a G5 Sahel erők mellett. Sok szakértő amellet érvel, hogy ez az elmúlt évek fejlődésének egyenes következménye: Párizs képtelen volt feltartóztatni az egyre inkább etnikai színezetűvé váló konfliktust, és a misszió népszerűtlen mind Maliban, illetve a száheli országokban, mind Franciaországban. Ráadásul az elmúlt hetekben felröppentek arról hírek, hogy az orosz Wagner Csoport itt is hajlandó lenne a szerepvállalásra, és kitölteni azt az űrt, amit a franciák hagynak.⁶⁸

A francia „neokolonializmusról”, Párizs saját „rejtett céljairól” rendszeresen olvashatunk sajtótermékekben, elemzésekben⁶⁹ és hallhatunk a különféle szakértői beszélgetések során is. Ugyanakkor arra soha nem felejtik felhívni a figyelmet, hogy sokan még mindig a kisebbik rossznak tartják a francia jelenlétet azzal összevetve, hogy milyen hatásokkal járna, amennyiben Párizs távozása után a dzsihádisták és az etnikai milíciák töltenék be a hátrahagyott űrt.⁷⁰

Szintén óvatosságnak kell lennünk a Wagner Csoport lehetőségeit illetően. Az elmúlt években a poszt-szovjet zsoldosok és képességeik körül már-már mitikus diskurzus alakult ki, amely azt sugallja, hogy a Wagner a világ minden pontján hatékonyan bevethető, és Moszkva szolgálatában bármikor kész átvenni, gyengíteni a nyugati pozíciókat. Ugyanakkor reálisan nézve a Wagner mérlege legalábbis felemás: a szíriai sikerek – ahol reguláris erőkkel harcoltak együtt –, illetve a Közép-afrikai Köztársaságban zajló tevékenység után a szervezet képtelen volt megnyerni Khalífa Haftar tábornoknak a harmadik líbiai polgárháborút, és kudarcot vallottak a Törökország által támogatott tripoli csoportokkal szemben. A Wagner alakulatai gyors vereséget szenvedtek a mozambiki harcokban is, ahol a dzsihádisták felkelők olyan magas veszteségeket okoztak nekik, hogy a szervezet kivonult az országból, magára hagyva Maputót.⁷¹

Mali kapcsán 2021. szeptemberében jelentek meg a hírek arról, hogy állítólag Bamakó 1 000 zsoldost szeretne felbérelni egy 10,8 millió dollár értékű szerződés keretében.⁷² Franciaország, az Egyesült Államok és több európai ország rendkívül élesen reagált a szóbeszédre, és egyértelművé tették, hogy az oroszok érkezésének súlyos következményei lehetnek a Malival való együttműködésre – beleértve akár a teljes kivonulást is.⁷³ Ez annál inkább is valószínű, mivel Emmanuel Macron az elmúlt időszakban többször is utalt rá, hogy a francia szerepvállalás fontos célja a rivális nagyhatalmak, mindenek előtt Oroszország térnyerésének megakadályozása a Száhelben.⁷⁴ Nem véletlen tehát, hogy az éles reakciókra válaszul az ENSZ éves Közgyűlésén a mali miniszterelnök – miközben nem fukarkodott a Párizsnak és Washingtonnak szóló vádakkal terrorellenes hadjáratuk kudarcával kapcsolatban – szóbeszédnek minősítette a Wagner Csoport körüli polémiát, hangsúlyozva, nem történt ilyen megállapodás.⁷⁵

Bár ebben az ügyben sem látunk a színpad mögé, egy dolog valószínűsíthető, egy másik pedig biztosan állítható. Egyrészt valószínű, hogy az orosz telepítés a francia szerepvállalás végét jelentené Maliban. Ezzel kapcsolatban pedig – egyes szakértői véleményekkel szemben⁷⁶ – biztosan állítható, hogy a Wagner Csoport nem lenne képes kitölteni azt a biztonsági vákuumot, amit Párizs – és ezzel együtt európai szövetségeseinek – kivonulása hagyta maga után. Az átalakuló francia Barkhane és a Takuba még a csapat-

⁶⁸ [France has started withdrawing its troops from Mali: what is it leaving behind?](#), [online], 2021.10.25. Forrás: The Conversation [2021.11.12.]

⁶⁹ Uo.

⁷⁰ Interjú egy Maliban tevékenykedő magyar NGO-munkatársával, Budapest, 2021. június; elektronikus interjú egy mali szakértővel, 2021 április.

⁷¹ [Mozambique and the Fight Against Insurgency](#), [online], 2021.02.08. Forrás: Global Risking Sights [2021.11.12.]

⁷² [EXCLUSIVE Deal allowing Russian mercenaries into Mali is close – sources](#), [online], 2021.09.13. Forrás: Reuters [2021.11.12.]

⁷³ [France's defence minister warns Mali against hiring Russian 'mercenary' firm](#), [online], 2021.09.21. Forrás: France24 [2021.11.12.]

⁷⁴ [Sahel Coalition: G5 and France agree new joint command, will prioritize fight against Islamic State](#), i.m.

⁷⁵ [Mali Seeking 'Better Ways' to Contain Terrorism](#), [online], 2021.09.28. Forrás: Voanews [2021.11.12.]

⁷⁶ [France has started withdrawing its troops from Mali: what is it leaving behind?](#), i.m.

csökkentés után is olyan erőt képvisel, amelyet Moszkva legfeljebb kiterjedt hivatalos, a Wagneren túlnyúló katonai szerepvállalással tudna pótolni, erre pedig jelenleg sem stratégiai érdek, sem szándék nem mutatkozik.

Így a szövetségesi szerepvállalás számára 2022 során a legfontosabb kérdés vélhetően nem a Wagner csoport lesz, hanem, hogy a 2 000 francia katona távozása miként hat a biztonsági helyzetre. Vajon a politikai eredmények érzékelhetőek lesznek-e a biztonság területén is: értsd, hogy a „megszálló” erők távozása Észak-Maliból hozzájárul-e a különféle fegyveres milíciák és a JNIM támadásainak csökkenéséhez és a politikai párbeszéd sikerességéhez – vagy épp ellenkezőleg, tovább bátorítja őket a fegyveres harc folytatására?

A magyar szerepvállalás kilátásai

A Magyar Honvédség szerepvállalása a Task Force Takubában egyenes következménye mind az MH kapcsán az elmúlt években végbemenő változásoknak, mind a magyar kormányzat biztonságpolitikai elképzeléseinek.

A Zrínyi 2026 Haderőfejlesztési Programban a Honvédség képességeinek növelése, különösen a különleges műveleti erők terén kiemelt szerepet kaptak. Ezzel párhuzamosan az afganisztáni szerepvállalás lezárultával megszűnt az a külső műveleti szerepvállalás, ahol az MH valós és „forró” körülmények között, de még elfogadható kockázatok mellett tesztelheti képességeit és szerezhet értékes tapasztalatot az új harcéljárásokról, az új felszerelésről, illetve az új műveleti környezetről. Széttétekintve a különböző szövetségesi műveleti szerepvállalások között, ezeknek a feltételeknek egyértelműen a Takuba felel meg.

Az új misszió relevanciáját az is adja, hogy a Száhel térség Földünk egyik legakutabb válságzónája, amelynek kihívásai az illegális/irreguláris migráció vagy a szélsőségesek előretörésének formájában annak közvetlen szomszédsága mellett Európát érintik leginkább. Ráadásul az a destabilizáló hatás, amit a Száhel az észak-afrikai térségre fejt ki (például a Líbiába beáramló zsoldosok formájában),⁷⁷ szintén arra predestinálja Európát – és benne Magyarországot –, hogy igyekezzen gátat szabni az instabilitás továbbgyűrűzésének.

Visszaulva Németh Szilárd szavaira, a mali és nigéri szerepvállalás politikailag jól illeszkedik abba a kormányzati megközelítésbe is, hogy Európa és Magyarország biztonságának védelme a globalizált világban nem közvetlenül a schengeni határoknál kezdődik, hanem jóval azokon túl. Szintén igaz ez arra az álláspontra, mely szerint a regionális problémákat helyben kell megpróbálni kezelni, megakadályozva azt, hogy azok például az illegális/irreguláris migráció formájában továbbgyűrűzzenek Európa felé. A Takuba egy erre tett közös európai erőfeszítés, amely ráadásul hazánk szövetségesi elkötelezettségét is demonstrálja. Az, hogy az Egyesült Államok „megszokott” vezető szerepe után most ez egy francia vezetésű műveletben történik, szintén illeszkedik az elmúlt évek magyar védelempolitikai trendjeibe, amelyek Washington helyett inkább különféle európai védelmi együttműködésben keresik az MH szerepét és Magyarország érdekeinek érvényesítését.

Az, hogy Franciaország jelenleg 2 000 fővel csökkenteti szerepvállalását a Száhelben, mint említettük, az átalakuló koncepció ellenére hordoz magában bizonyos kockázatokat. A Takubában való szerepvállalás legnagyobb rizikója azonban nem műveleti, hanem politikai: nevezetesen, hogy a bamakói elit számára gyakran másodlagosnak tűnik a dzsihádisták elleni küzdelem. Nagyon sok a bizonytalanság a 2022 februári választások körül is, és nem zárható ki, hogy a legrosszabb, erőszakos forgatókönyv érvényesül. Bár bízhatunk abban, hogy a helyzet nem eszkalálódik a fővároson túlra, erre nincs garancia. A jó hír, hogy mivel a magyar erők tervezett telepítési ideje 2022 első negyedéve, lehetséges, hogy erre már csak a választások után kerül sor. Így az MH nem kerül abba a csapdába, hogy egy polgárháborús országba telepít erőket, ahol nem lesz kit kiképezni és kísérni amiatt, hogy a FAMa erői különböző csoportokat támogatnak a harcokban.

A száheli művelet egészen biztosan meghatározó lesz a következő évek magyar védelempolitikájában. Az MH új, eddig járatlan utakat fog kipróbálni a Takubában való szerepvállalással. Ezek azonban sok szempontból elengedhetetlen következő lépcsőfokai a Magyar Honvédség fejlődésének.

⁷⁷ Libya: Why are there more than 20,000 fighters from Russia, Syria and Chad?, [online], 2021.07.20. Forrás: The AfricaReporter [2021.11.12.]

Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

ELEMZÉSEK 2021/21

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóintézet munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Szerkesztés és tördelés:
Csiki Varga Tamás, Tóth Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2019 – : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)

2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)

2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Marsai Viktor, 2021